

HEA ELU RAHVAKOGU TAUSTAPABER

Eesti taasiseseisvumise üks keskseid unistusi oli olla peremees omal maal ja jõuda lääneriikide heaolutasemele. Viimase 30 aasta jooksul on Eesti tänu esindusdemokraatiale ja turumajandusele kiiresti arenenud. **ÜRO inimarengu indeksi järgi kuulub Eesti väga kõrge inimarenguga riikide hulka.** See areng on kinnistanud arusaama, et majanduslik edu ja konkurentsivõime on heaolu peamised alused. Levinud on mõtteviis, et riik peaks sekkuma võimalikult vähe ning iga inimene vastutab ise oma elu ja toimetuleku eest.

21. sajandi algus on toonud aga selgeid märke, et **senine arengumudel ei pruugi enam toimida.** Demokraatlike riikide mõju maailmas väheneb, ühiskonnad muutuvad järjest rohkem vastandlikuks ning ebavõrdsus kasvab. Tehnoloogia kiire areng muudab tööd, suhtlemist ja igapäevaelu. Samal ajal on inimtegevus viinud looduskeskkonna ja planeedi süsteemid tasakaalust välja.

Need muutused mõjutavad otseselt ka Eestit ja siin elavaid inimesi. Üha enam tunnistatakse, et varasemad lahendused ei taga enam turvalist ja väarikat elu kõigile ega hoia loodust tulevastele põlvedele. **Eesti ühiskond seisab oluliste küsimuste ees: kuidas korraldada elu nii, et kõigil inimestel oleks võimalused heaks eluks ka tulevikus?**

Rahvakogu on üks võimalus nende küsimuste ühiseks arutamiseks. Rahvakogu eesmärk on leida Eestile peamised suunad, mis aitaksid vähendada vaesust ja majanduslikku ebavõrdsust, seades inimese ja looduse heaolu ühiskonnakorralduse keskmesse.

Hea elu ja heaolu

Mida on heaks eluks vaja? – see küsimus puudutab iga inimest. See on ühtaegu isiklik ja ühiskondlik küsimus. **Tänapäeval mõistetakse heaolu laiemalt kui ainult majanduslikku kindlust.** Sissetulek on oluline, kuid **hea elu hõlmab ka tervist, turvatunnet, häid suhteid, tähenduslikku tegevust, juurdepääsu võimalustele ning elamist tervislikus keskkonnas.**

Heaolu on üsna keeruline, mitmetasandiline ja muutuv. See kujuneb kogu elu jooksul ning sõltub inimese enda võimalustest, suhetest teiste inimestega ja ühiskondlikest tingimustest. **Eesti inimarengu aruanded kinnitavad, et hea elu eeldab samaaegselt materiaalseid, sotsiaalseid, vaimseid ja keskkondlikke tingimusi.**

Heaolu ei ole ainult inimese isiklik tunne, vaid ka sotsiaalne nähtus. Inimese rahulolu eluga on seotud tema pere, töö, kogukonna, laiemal ühiskonnas ja kogu maailmaga. **Kui rahulolematust ja ebavõrdsust kasvavad liiga suureks, nõrgeneb ühiskondlik sidusus ja usaldus. Väheneb valmisolek tegutseda ühiste eesmärkide nimel. Nõrgenevad need tugistruktuurid, mille peale loota oma elus rasketel aegadel.**

Seetõttu ei saa heaolu loomist jätta ainult üksikisiku vastutuseks. Olulist rolli mängivad ka ühiskondlikud struktuurid ja poliitilised otsused, mis kujundavad inimeste võimalusi kogu elukaare jooksul. Mida rohkem on väga keerulises olukorras inimesi, seda tuntavamalt mõjutab see ka kõige paremal järjel olevaid inimesi.

Vaesus ja ebavõrdsus kui hea elu takistajad

Vaesus ja ebavõrdsus ei ole inimese enda süü ega teki ainult isiklike valikute tõttu. Need on süsteemsed nähtused, mis kujunevad ja süvenevad aja jooksul. Kui sotsiaalne kaitsevõrgustik ei toimi piisavalt hästi, võivad inimeste probleemid kuhjuda ja mõjutada nende toimetulekut ja võimalusi teha paremaid valikuid kogu elu jooksul.

Eestis on need probleemid pigem nähtamatu ja tabu. Eesti iseseisvumise eduloo varjus elab jätkuvalt palju inimesi, kelle sissetulek ja elutingimused on ebakindlad ning kes tegelevad ellujäämisega. Eriti haavatavad on osad lastega pered, eakad ja puudega inimesed. Haavatavus sõltub ka elukohast ja keeleoskusest. Materiaalne puudus piirab ligipääsu haridusele, tervishoiule ja vajalikele teenustele ning suurendab stressi ja tõrjutuse tunnet.

Samal ajal on Eestis inimesi, kelle elujärg on väga hea. **Suured erinevused elutingimustes loovad tunde ebaõiglusest ja ebavõrdsusest.** Eestis on tuhandeid inimesi, kes töötavad, kuid ei tule oma sissetulekuga toime. On piirkondi, kus teenused ja võimalused (nt töökohad, koolid, lasteaia) ei ole kättesaadavad, ning peresid, kus lapsed kasvavad pidevas puuduses.

Kui vaesus ja ebavõrdsus püsivad pikalt lahenduseta, mõjutab see kogu ühiskonda. Väheneb usaldus riigi ja kaasinimeste vastu, süvenevad pinged ning kannatab ka majanduse areng. **Hästi toimiv ühiskond eeldab, et kõigil inimestel on realistlik võimalus väärilikuks eluks.**

Tulevikuks valmis

Vaesuse ja majandusliku ebavõrdsuse teemad tekitavad sageli tugevaid emotsioone ja vastandlikke seisukohti. **Rahvakogus soovime neist vastasseisudest edasi liikuda, kasutades laiapõhjalist ja tulevikku suunatud lähenemist.**

Rahvakogu osalejad on valitud juhuvalimiga üle Eesti – nii toome kokku mitmekesise kogemuse Eestis elamisest ja hakkamasaamisest ning heaolu loomisest. Rahvakogus ühendame inimeste isiklikud kogemused teadmistega majanduse, ühiskonna ja looduskeskkonna seostest. Tänapäeva keerukas maailmas ei piisa üksikutest lahendustest ega lihtsatest vastustest. Muutused ühes eluvaldkonnas mõjutavad paratamatult ka teisi.

Vaesuse ja ebavõrdsuse vähendamine on pikaajaline protsess, mille tulemused võivad ilmnedas alles aastakümnete jooksul. Keegi ei oma kõiki vastuseid, kuid meil on rohkem teadmisi ja kogemusi kui kunagi varem. **Ühine arutelu ja teadlikud valikud aitavad suunata Eestit sellise tuleviku poole, kus hea elu on võimalik rohkematele inimestele ning kooskõlas looduse taastumisvõimega.**

Taustapaberi koostanud

HEA ELU
RAHVAKOGU